

rvulling zal
hun kinde-
tafel zitten.
Achter elk
gen, die uit
Wat kan het
die vragen
Wat kun-
open gaan.
des Heeren
ize opgroei-
llen worden

zijn: schrijf
Rembrandt-
w kinderen
ika, kortom
it doen, dit

s tot 15
VEENHOF.

deels reed,
kken wacht
K. S.

ke con-
en" altijd
Dat „pra-
in de kerke-
uit te staan
w, een bon-
esenteeren"
len van den
yptische, of
i, of doet u
aesen-
en met ge-
d, tegenover
ichten wilde,
t. Zoo pra-
Juliana op
ningin, riep
ts te maken
ensaam, aan-
zelfde; daar
timatum in
belijdenis —
ultimatum-
omen, houdt
altijd weer
priester den
ook een ge-

ie een soort
zoals elken
trumatiscen
ik aan het
r „voor-
ende ge-
wil. Dat het
3, de wegen
et: „aan-
". Mits maar
salonnetjes,
tus oblatus!
": zichtbaar.
k wel elders
j de moeder
zooveel da-
uma zelf wel
toch in de
teeren in sa-
ls kerkelijke
rechthebbend
rt den doop
voor zitting
a ad. Een

preken-met-
ter óók pre-
n vanzelf al

d „exhibere"
in de belij-

ken, hoe de
t woord ge-
anti-roomsch,
r woordkeus
n tijd, waar-
voorden heb-
nen niet één-
reformatie-

d „exhibere"
3 en 16 en 19;
; Ef. 5:27;

In Matth. 26:53 zegt Christus, dat als Hij het vraagt, de Vader Hem meer dan twaalf legioenen engelen kan „zenden", blijkbaar bedoeld als „ter beschikking stellen", zeg maar: officieel aanbieden, om gebruik van hen te maken. Beza laat „exhibere" hier vallen; hij kiest sistere: neerzetten, naast mij zetten. Omdat het griekse woord (parhistēmi) niet wel met exhibere vertaald kan worden als men het nauw neemt. Hij zegt „exhibere" zou beter passen als vertaling van „parechein". En dat betekent in den bijbel ook van alles en nog wat. Hoe het zij: engelen ter beschikking stellen (exhibere dan eventueel) is wat anders dan „verzegen", dat diegene, aan Wien de zending toekomt, ze ook algeaccepteerd heeft, (om synodaal te spreken).

In Hand. 28:7 is in de Vulgata „exhibere" een vertaling van gastvrijheid verleenen. Beza laat ook daar het woord weg (grieksch is „xenizō"). Vermoedelijk heeft de Vulgata gedacht aan een gastheer, die zijn huis- en keuken en slaapkamers en divans en bad ter beschikking stelt. Op z'n oostersch.

Rom. 6:13 en vervolgens spreekt over het beschikbaar stellen van zijn leden niet aan de ongerechtigheidsdiensten, doch aan God in dienst der gerechtigheid. Het „exhibere" van de Vulgata wordt door Beza weer weggenomen; hij vertaalt weer met „sistere", net als in Matth. 26. Grieksch: weer hetzelfde woord als in Matth. Beza zegt: zoals dienaren en slaven zich ter beschikking stellen van hun heer, zoo ook hier. Maar dan vindt hij dat begrip „sistere" beter dan „exhibere". Hij is er opvallend zuinig mee, wanneer het gaat om officieel ter beschikking stellen. Blijkbaar wil hij dat element niet eruit weghalen, maar het magnetnummer één zijn. Ambtelijk vóórstellen van een Koning of Borg is vanwege diens gezag niet allereerst: hem ter beschikking stellen zoals men met zijn dienstpersoneel (engelen) en meubilair doet.

Precies hetzelfde gebeurt in Rom. 12:1 (stelt uw lichamen tot een levende offerande). Hetzelfde griekse woord weer (parhistēmi) en dezelfde latijnse vertaling van Beza, die dus weer „exhibere" weg werkt. Vroeger werd — zegt Beza — een offerdier bij het altaar neergezet. Ter beschikking. Thans is overal een altaar. Blijkbaar onderscheidt hij tusschen: het heest klaar zetten (sistere) en het officieel aan den Heere praesenteeren. Dan staat het dier trouwens niet meer; het is geslacht.

Als in 2 Cor. 6:4 Paulus zegt, dat hij en zijn medewerkers in alles zich als goede dienstknechten (diakenen) tot aanbeveling strekken (dezen keer „sunhistēmi"), dan zegt Beza weer: liever niet de vertaling met exhibere. Neen, zegt Beza, het gaat hier niet om een vermaning, maar om een feitelijke mededeeling. In „exhibere" beluistert hij dus het element van een opwekking: toe nu, hier is een aanbod, neem nu aan.

Om kort te gaan: ook in 2 Cor. 7:11 laat hij „exhibere" weg (sunhistēmi); eveneens in 11:2 (parhistēmi); ook in Ef. 5:27; Col. 1:22, en 1:28; ook in 2 Tim. 2:15.

We meenen te mogen concluderen, dat Beza aan het woord „exhibere" niet de voorkeur geeft voor zulke begrippen, die een factisch dienstbaar of ter beschikking aanduiden. Hij wijst dat element niet af, maar wil het niet op den voorgrond gesteld zien; als het primair daarom gaat, kiest hij liever een ander woord.

Dat ligt dus in onze lijn: voor oogen stellen, en dat niet om een plaatje aan den wand te hangen, want het officiële gebaar van ambtelijk en met gezag aanwijzen als datgene, waarvan men „het hebben moet" ontbreekt niet. Maar voor oogen stellen is nummer één. En dit is hier geschied door den belovenden God. Die belooft o.m. geloofssterking, en heiligmaking, door en om Christus Jezus, den Kurios.

Met dit inzicht komt nu overeen, wat men van „exhibere" kan aantreffen in de belijdenis geschriften.

Dat „exhibere" in de confessionele taal meermalen heel gewoontjes wil zeggen: „te zien geven" (aanschouwelijk maken"), en dat dit woord uiteraard dan bij voorkeur gebezigd wordt ingeval er sprake is van anders onzichtbare dingen, is duidelijk. Al was het alleen maar reeds door de vertaling van het beroemde woord uit Rom. 1:20; dat woord wordt in art. 2 der Ned. Conf. zoo opgevat, dat de schepselen, (die men zien kan) Gods onzichtbare kracht en goddelijkheid op een of andere manier, of onder een of andere conditie, te zien geven. Er staat dan: contemplanda exhibent.

Heel „gezellig" is het in dit verband, dat in dat zelfde artikel de wereld met een heel mooi boek geleken wordt; in dat boek zijn de schepselen net zoo iets als letters. En die letters zijn het nu, die u die onzichtbare dingen te zien geven. Letters in een boek moeten nu eenmaal zichtbare teekens zijn: en als ze goed geordend zijn, dan brengen ze iets ter kennis, dat anders niet of niet zoo duidelijk gekend zou worden. De fransche belijdenis (art. 2) sprekende over hetzelfde onderwerp,

drukt zich dan ook zoo uit, dat God Zich op twee manieren manifesteert aan de menschen, Hij manifesteert zich zóódanig als Hij is; en Hij is onzichtbaar van natuur en in eigenschappen.

Wat „exhibere" in de sacramentenleer betreft, we denken b.v. aan de Erlauthaler Belijdenis. Deze stelt met zooveel woorden de vraag aan de orde, of de sacramenten de genade mee- of aanbrengen (conferunt) en het heil geven (dant)? Het antwoord luidt: dat kunnen ze niet, maar ze doen niet meer dan getuigen — dit dan officieel, denk aan Beza — van Gods genade en van het heil in Christus dat geestelijk in de belofte aan Gods verkorenen wordt getoond (exhibita). Weer hetzelfde: Gods volk krijgt te zien wat de wereld niet aanschouwt. „Ik doop u met water", zegt Johannes, „de Messias doopt met vuur en Geest", Joh. 16. Een paar bladzijden tevoren wordt „vuur en Geest" omschreven als vernieuwing, wedergeboorte (Müller 298, 296).

Dezelfde Erlauthaler Belijdenis zegt, dat er in de sacramenten twee deelen zijn. En waarom dan? Wel, omdat een mensch nu eenmaal bestaat uit een geestelijk en een lichamelijk „deel". Het teken is een lichamelijke werkelijkheid, zintuiglijk, uit „iets van de aarde" genomen, en dat dient nu het lichamelijk part van den mensch, om zijn geloof te bevestigen. De beteekende zaak daarentegen is een geestelijke en hemelsche (d.w.z. uit den hemel stammende) werkelijkheid, welke aan het geestelijke deel van den mensch, de ziel n.l., wordt geexhibeerd. (Müller, 294).

Nu komt de kwestie: wat beteekent dat hier? Is dit nu zakelijk mededeelen? Of: ambtelijk voor oogen stellen? Het antwoord kan niet twijfelachtig zijn. Er staat immers: dat exhibeeren van de beteekende zaak gebeurt aan de ziel door het geloof in de belofte. De belofte exhibeert dus: DIE laat zien met gezag. En nu is er wel bij den hier bedoelden belijder geloof, waardoor hij die beteekende zaak ook deelachtig wordt, maar het feit blijft toch overeind staan, dat het exhibeeren gebeurt in de belofte: die stelt dus de genade-goederen ons voor.

Het is dan ook volkomen duidelijk, dat in dezen gedachtengang „exhibere" (voor de geestelijke oogen stellen) kan worden afgewisseld met „verzegen in het hart". Niet het hart wordt verzegeld; doch IN het hart de belofte-inhoud. Een paar regels te voren n.l. is gezegd, dat de sacramenten van Gods genade moeten getuigen, het geloof moeten versterken en Gods beloften in ons hart moeten verzegelen. Dat bevestigen van den geloofs-inhoud wordt in het reeds aangehaalde gedeelte betrokken op dat eerste ding: 'n mensch krijgt wat voor zijn lichamelijk part. En dat verzegelen raakt — 't staat er uitdrukkelijk bij — ons hart, d.w.z. den inwendigen mensch, onze onzichtbare zijde. M.a.w. zij verzegelen de BELOFTE IN ons binnenste; het staat er letterlijk zoo. En dit verzegelen der belofte wordt nu afgewisseld, gelijk we zagen, met „exhibeeren" aan de ziel. Exhibeeren beteekent dus: in bondsverkeer voor oogen stellen. En het is hier zakelijk gelijk met verzegelen. Want ook nu wordt uitdrukkelijk de belofte genoemd als hetgeen verzegeld wordt.

Alle twijfel is hier uitgesloten; er staat, dat de stipulatie, de beloften der genade, altijd voorafgaat aan de sacramenten, waardoor de beloften als met een zegel worden verzegeld.

De „hemelsche ZAAK" is niet een zaak-van-het-hart en daarmede uit. Neen — ze blijft een zaak, uit den hemel alleen verkrijgbaar (water, brood, wijn zelf komen als teekenen uit de aarde). Zoo heet, enkele regels verder, Christus en Gods genade de hemelsche en beteekende zaak (of werkelijkheid). Die hemelsche werkelijkheid wordt in het O.T. minder helder, doch in het N.T. vollediger en duidelijker geexhibeerd. M.a.w. dat is hetzelfde exhibeeren als bedoeld is in onzen Catechismus op de vraag: waaruit weet gij dat? Antwoord: uit het heilig evangelie, hetwelk God eerst..... enzovoort. Zondag 6 — slotvraag. Overal (d.w.z. in O.T. en in N.T.) wordt Christus afgebeeld; maar er is verschil. In het O.T. wordt afgebeeld de Christus, die zich nog moest exhibeeren (d.w.z. opofferen, en offeren is een publieke en publiekrechtelijke handeling); en in het N.T. wordt Hij afgebeeld als diegene, die zich nu HEEFT geexhibeerd, d.w.z. geofferd.

En dan staat er: Want gelijk in het Woord, zoo wordt in het sacrament (de sacramenten, meervoud) Christus aangeboden (offertur), aan goeden en aan kwaden.

Daar zal dus de Asser synodocratische kerkeraad wel kwaad tegen aan staan te kijken.

Maar, zegt de Erlauthaler Belijdenis er meteen bij: denk er aan, zoo staan de zaken van Gods kant.

Van 's menschen zijde staat het zóó: dat de exhibitie en de applicatie, d.w.z. het daadwerkelijk ter beschikking geven in toepassing van de beteekende realiteit oftewel van de efficacie (kracht-dadige werking ten goede) van het sacrament geschiedt

bij de uitverkoren geloovigen, die immers Christus aan-nemen, omhelzen door het geloof.

„Exhibitie" beteekent dus: met gezag voorstellen, aanbieden, in beeld brengen (naar de manier van het Woord) van het heilsfeit, hetgeen God dus doet in den heilsgang. Extern. En intern.

En exhibitie beteekent ook: met effect (dat aan geloof gebonden is) aan de „liefhebbende" („minnende", omhelzende) ziel haar Bruidegom voor oogen stellen, als niet maar buiten ons leven eenmaal geslacht, doch ook nu als geslacht in ons leven werkzaam. Werkzaam met die inwendige zaak, die ook van Hem komt, die ook in de belofte is begrepen geweest, en die nu den geloovige wordt verzekerd.

Den geloovige.

Uraïnus zegt: kinderen gelooven niet. Die krijgen dan ook pas die subjectieve zekerheid, als zij het sacrament „gebruiken" tot versterking van het geloof.

Ik meen dus, dat als men maar goed onderscheidt tusschen Gods gezagsdeclaratie aan allen, en zijn gezagsdeclaratie in naderen zin aan wie geloofd heeft (door het Woord en het sacrament), tusschen wat ik schreef en wat ds Bouma zei, geen zakelijk verschil is.

Waarom zou het ook? De verkondiging des Woords is immers ook geen „verhaal", op één lijn staande met krantenberichten, maar bediening van de sleutel-macht? Er wordt ontsloten en toegesloten. En het geloof maakt uit, wat gebeurt bij den individu A, B, C, dan wel X, Y, Z.

K. S.

* Situatieteekening:

doen zeggen en herzeggen

In Assen is één keer een samenspreking geweest tusschen onzen kerkeraad en den synodocratischen. Door laatstgenoemden werd hoog opgegeven van de haagsche synode; maar onzerzijds is opgemerkt, dat die synode niets wezenlijks had gedaan, en dat de heele installatie van 1944 nog recht overeind stond. Tevens zijn onzerzijds tegenover de ongereformeerde vervangingsformule en tegen het ongereformeerde kerkrecht enkele voorloopige opmerkingen gemaakt. Bij het scheiden zou men eens zien, of verdere samenspreking zin had.

Inplaats van nu te weerleggen wat van de zijde van onzen kerkeraad was opgemerkt, en aangevoerd uit de officiële stukken, voor wat het feitenmateriaal betreft, en uit Schrift en belijdenis voor wat de principiële vragen aangaat, stuurde de synodocratische raad haastelijk een briefje, dat een tweede samenkomst maar niet meer zou gehouden worden.

Grond?
Ja, die is een beetje onnaspeurlijk. U moet weten, dat die heele samenspreking niet heelemaal en amore werd aangepakt van synodocratischen kant. Lang geleden (1946) was er al eens een samenspreking ter sprake gekomen. Toen zei onze kerkeraad: best, kom maar. Op basis van Schrift en belijdenis. Maar de synodocratischen kwamen toen niet: men moest argumenten geven en toestaan. Nu probeerde zij het van hun kant weer, maar dan: op basis van de haagsche synode. Neen, zei onze kerkeraad: waarom op die basis? We hebben nog altijd een aanbod liggen, dat ge noot hebt aangenomen; kom dan eens — los van dat haagsche geval — die oude kansen op de vroeger gestelde basis grijpen. Toen kwam de synodocratische kerkeraad, na enkele vijven en zessen, en wat schoorvoetend. En zoo kwam er één vergadering; en toen het briefje uit. De grond? Ik voor mijzelf vermoed: machteloosheid. Ik moet het nog zien, dat de synodocratische dominees, alleen gelaten, op kunnen tegen de onze, als er uit de confessie gesproken worden moet. En naar de officiële stukken heengewezen. Terecht zegt de Drentsche Kb. voor Assen:

De synodocratische kerkeraad, die zo op samenspreking aandrong, blijkt nu het er aan toe kwam, evenals in 1946 weer niet te willen. Immers nauwelijks heeft hij ons aangehoord, of hij spreekt reeds uit, dat hij in verder spreken geen heil ziet. En reeds eer hij op ons woord antwoordde keerde hij zich weer af. En dit nog wel met het zeggen, dat hij zich daartoe genoopt ziet, omdat er „diepgaande verschillen i.z. de belijdenis naar voren kwamen".

Dit laatste staat er heusch. De synodocratische kerkeraad schrijft officieel:

dat op genoemde vergadering duidelijk naar voren zijn gekomen diepgaande verschillen i.z. de belijdenis, met name zoals deze naar voren werden gebracht door Uw Praeses ds H. Bouma.

Daarna doet de kerkeraad nog een beetje farsch, door te verklaren, dat hij wenscht te handhaven de een of andere eenzijdig-anderszijds-tot-zijn-recht-laten-komen-formule; die natuurlijk een verstandig en ook nu nuchter mensch in dit geding geen zier kan schelen, omdat we alleen te maken hebben met de nog steeds opgelegde verplichting (met onherroepen sancties gehandhaafd) dat je niets mocht leeren wat niet heelemaal klopte met zestien FORMULES. Die eenzijdig-anderszijds-praterij heeft natuurlijk met de zaak niets uit te staan.

Hoe het zij: momenteel ziet de synodocratische kerkeraad verder geen heil in samenspreking.

Is dat geen pracht-situatieteekening? Wees even jezelf, blijf even bij het punt-in-kwestie, laat je even niet wiegelen op de golven van fantasie en mythe, en het wordt weer het oude lied: diepgaande verschillen.

Nu, zouden we zeggen: laat ze dan zóó.

Wij voor ons weten vast en zeker, dat u de dingen niet snapt. En ook, dat u ze, als extremisten, en radicalisten, hebt opgelegd.

En, dat u nog geen letter hebt teruggenomen. Wel een gekloofde haar.